

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
ÜHISKONNATEADUSTE LEKTORAAT

Olga Smirnova

EESTI OMAVALITSUSTE SÕPRUSOMAVALITSUSED

Lõputöö

Juhendaja Aet Kiisla MSc

NARVA 2013

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/töö autori allkiri/

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KOHALIKE OMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ VÕIMALUSED	6
2. SÕPRUSOMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ	8
2.1 Sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu Euroopas	8
2.2 Sõprusomavalitsuste koostöö olemus.....	9
2.3 Sõpruskoostöö tegevuse edutegurid	12
3. SÕPRUSOMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ EESTIS	14
3.1 Sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu Eestis Ida-Virumaa näitel.....	14
3.2 Ülevaade sõprusomavalitsuste koostööst Eestis.....	15
3.3 Sõprusomavalitsuste koostöö Kohtla-Järve linna ja Illuka valla näidetel	21
KOKKUVÕTE	31
SUMMARY	33
KIRJANDUS	35
LISAD	37
Lisa 1. Ülevaade sõprusomavalitsustest Eesti omavalitsusüksustes	37
Lisa 2. Intervjuu Kohtla-Järve välissuhete spetsialisti Jelena Keningiga.....	47
Lisa 3. Intervjuu Illuka valla välissuhete spetsialisti Aimar Laulikuga	48

SISSEJUHATUS

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele kohalikud omavalitsused võivad ühiste huvide väljendamiseks, esindamiseks ja kaitsmiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks teha koostööd. (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 62) Sama seaduse järgi Eesti omavalitsustel on õigus oma pädevuse piires teha koostööd ka kõigi teiste omavalitsustega väljaspool Eestit ning sõlmida nendega lepinguid. (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 13) Paljud omavalitsused kasutavad aktiivselt seda õigust ning astuvad rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeks, teevad erinevate organisatsioonidega koostööd ning loovad koostöösidemeid teiste riikide omavalitsustega.

Koostöösidemetel on suur tähtsus, sest sellised sidemed loovad uusi võimalusi arenguks väga erinevates valdkondades: majanduses, kultuuris, hariduses jne. (Kohtla-Järve linna veebileht: välissuhted)

Seega paljudel Eesti linnadel ja valdadel on loodud partnerlus- ja sõprussuhted teiste omavalitsusüksustega. Sõprussuhete arv aga varieerub: mõnedel omavalitsustel on sõprussuhete arv üsna suur, mõnedel on ainult mõned pidevad partnerid, mõnedel puudub ükskõik milline välissuhtlus ja koostöö. Näiteks võib tuua Ida-Viru maakonna, mis on oma olemuselt väga mitmekesine maakond. Kokku on Ida-Virumaal 22 omavalitsust, nende hulgas 6 linna ja 16 valda. Kõige rohkem sõprusomavalitsusi Ida-Virumaal kuulub Kohtla-Järvele, kellel on 11 sõpruslinna 8 riigist ning peale selle teeb linn koostööd veel paljude muude linnade ja asutustega. (Kohtla-Järve linna veebileht: välissuhted) Teiseks näiteks on Illuka – väike vald, kellel on ainult kaks sõprusomavalitsust, mis ongi keskmine näitaja, kuna paljude omavalitsusüksuste kohta puuduvad andmed sõprussuhete näteks nagu Kohtla vald või Alajõe vald. Siit tuleneb küsimus, kas sõprussuhted on vajalikud omavalitsuste jaoks? On huvitav uurida, mida kujutavad endast sõpruslinnad ning kuivõrd oluline on sõpruslinnade arv ehk kas linn või vald tegelikult teostab sidet kõikide oma sõprusomavalitsustega või eksisteerivad need ainult paberil.

Lähtudes eeldusest, on Eesti omavalitsusüksustel olemas erinevad võimalused koostöö tegemiseks. Üks neist võimalustest on linnadevaheliste sõprussuhete loomine.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida, mida kujutavad endast sõprusomavalitsused ning mis eesmärgil neid kasutatakse. Sellest tulenevalt pidasin vajalikuks teoreetilises osas üle vaadata koostöö võimaluste teoreetilised aspektid, välja selgitada

sõprusomavalitsuste koostöö olemus, koostöö tegevuse edutegurid, sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu nii Euroopa kui ka ühe Eesti maakonna tasandil.

Praktilise osa ülesandeks on anda ülevaade kõikidest Eesti omavalitsusüksuste sõprusomavalitsustest. Nende andmete põhjal sooviksin teha analüüsi ning välja selgitada mis maakondades ja linnades on kõige suurem sõpruslinnade- ja valdade arv, mis riikidega on need suhted loodud ning mis korrelatsioonis on rahvaarv ja sõprusomavalitsuste arv.

Kuna kohalikud omavalitsused teostavad koostööd ja välissuhtlust erineval viisil, huvitab mind, kuidas toimub see protsess erinevate omavalitsusüksuste näidetel. Selleks viiakse läbi juhtumianalüüs. Oma töös sooviksin võrrelda Ida-Virumaal asuvaid Kohtla-Järve linna ja Illuka valla koostööd sõprusomavalitsustega. Tahaksin selgitada välja, millised linnad/vallad on sõpruslinnad/vallad, kui suur on nende arv, kuidas teostatakse linnadevahelist tegevust ning mõista, mis eesmärgil sõprussuhteid arendatakse. Võrdlemiseks kavandan välja tuua teooriapõhised kriteeriumid. Analüüsi tulemustele tuginedes teen ka järeldusi.

Uurimuse meetodina kasutatakse töös ülevaate koostamist ja juhtumianalüüsi.

Töö hüpoteesid on järgmised:

1. Kohtla-Järve linnavalitsuses võrreldes Illuka vallavalitsusega teostatakse partnerlust mitte kõikide oma sõprusomavalitsustega.
2. Väiksem sõpruslinnade arv on parem, kuna siis on loodud tugevad ja pidevad kontaktid, võrreldes suurema arvuga, kus on palju kontakte, aga reaalselt kasu nendest ei ole.

Käesoleva töö esimeses peatükis käsitletakse kohalike omavalitsuste üldiseid võimalusi koostöö tegemiseks. Selgitatakse välja, kuidas kohalik omavalitsus saab teha koostööd, kellega ja mille kaudu.

Teises peatükis antakse ülevaade sõprusomavalitsuste koostöö olemusest ehk mida üldse tähendab see mõiste, milleks on loodud sõpruslinnad ja vallad, kuidas nad aitavad omavalitsuste tööd läbi viia, millised on võimalused ja raskused koostööd tehes, milline on sõprusomavalitsuste ajalugu Euroopa tasandil.

Kolmandas peatükis räägitakse sõpruskoostöö ajaloost Ida-Virumaa näitel, antakse ülevaade sõprusomavalitsuste koostööst Eestis, käsitletakse kahte Ida-Virumaal asuvat

omavalitsust – Illuka valda ja Kohtla-Järve linna, selgitatakse välja, kuidas need omavalitsused teostavad linnadevahelist koostööd. Teooriapõhiste kriteeriumide alusel tehakse ka võrdlev analüüs.

1. KOHALIKE OMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ VÕIMALUSED

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse järgi on kohalikel omavalitsustel õigus teha koostööd ühiste huvide väljendamiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks. (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 62) Ühistegevuse vormideks võib olla mõne teenuse pakkumine, mitmesuguste omavalitsusüksuste liitude moodustamine, aga ka teistelt kohalikelt omavalitsustelt teenuste ostmine ja teistele teenuste müümine.

Kohalike omavalitsuste koostöö on laialt levinud mitmete avalike teenuste osutamisel nagu kommunaalteenused, teenused haridus-, sotsiaalhoolekande- ning tervishoiusfääris. Nimetatud valdkondades ostavad need omavalitsusüksused, kellel puuduvad vastavad institutsioonid (gümnaasium, haigla, hoolekodu vm), tavaliselt lepingu alusel teenust teistelt omavalitsusüksustelt. Lisaks teevad kohalikud omavalitsused koostööd planeeringute koostamisel, õpilastranspordi rahastamisel ja ühisürituste korraldamisel. (Siseministeriumi veebileht: kohalike omavalitsuste koostöö)

Üks olulisemaid kohalike omavalitsuste ühistöö vorme on omavalitsusliidud, mis töötavad Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse alusel. Liit esindab sellesse kuuluvaid kohaliku omavalitsuse üksusi kui tervikut suhetes riigiorganite, teiste isikute ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Eestis on üleriigilised kohaliku omavalitsuse üksuste liidud ja maakondlikud omavalitsusliidud. (Siseministeriumi veebileht: kohalike omavalitsuste koostöö)

Kohalikele omavalitsustele annab Eesti Vabariigi Põhiseadus õiguse tegutseda kohaliku elu korraldamisel seaduste alusel iseseisvalt (EVP § 154) ning õiguse moodustada teiste kohalike omavalitsustega liite ja ühisasutusi (EVP § 159), aga samuti on Eesti Euroopa Kohaliku Omavalitsuse Harta ratifitseerimisega tunnustanud, et kohalikel võimuorganitel on vastavalt seadusega lubatud tingimustele õigus teha koostööd teiste riikide vastavate võimuorganitega. (Euroopa kohaliku omavalitsuse harta 1 osa, artikkel 10, lõik 3)

Tavaliselt toimub piireülene koostöö eelkõige sõprus- ja koostöölepingute, projektide ja koostööprogrammide ning kohalike omavalitsuste poolt eraõiguslikul alusel asutatud mittetulundusorganisatsioonide ning ühiskondlike organisatsioonide kaudu. (Dokument of the Chamber of Local Authorities)

Eesti omavalitsustel on aktiivsed koostöösidemed paljude riikide omavalitsustega, eriti Põhjala ja teiste Balti riikide omavalitsustega. Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit on tähtsamate rahvusvaheliste omavalitsusorganisatsioonide liikmed. (Siseministeeriumi veebileht: rahvusvaheline koostöö)

Mõned näited koostööst: Euroopa Liidu Regioonide Komitee (Eesti omavalitsustel on Regioonide Komitees 7 esindajat), Euroopa Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Nõukogu, Euroopa Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongress, Euroopa Nõukogu kohaliku ja regionaalse demokraatia järelevalvekomitee, Läänemeri-riikide Subregionaalne koostöö.

Jarno Lauri lõputöös on pööratud tähelepanu kohalike omavalitsuste koostöövormidele. Töö põhiliseks eesmärgiks oli vaadelda kohalike omavalitsuste koostöövorme ja Eestile sarnase õigusruumiga riikide kogemust omavalitsuste koostöö korraldamisel. (Laur 2008) Mina aga sooviksin natuke kitsendada antud teemat ning pöörata tähelepanu sõprusomavalitsuste koostööle ning sellega alustan järgmist peatükki.

2. SÕPRUSOMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ

Käesoleva peatüki eesmärgiks on anda ülevaade sõprusomavalitsuste koostöö olemusest. Peamised ülevaate punktid läbivaatamiseks on: sõprusomavalitsuste koostöö mõiste tähendus, sõpruslinnade ja valdade loomise eesmärgid, koostöö tegemise plussid ja võimalikud raskused, sõprusomavalitsuste ajalugu. Alustan peatükki viimasest ehk ajaloost ning kuna Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik, piirdun sõprusomavalitsuste koostöö ajalooga Euroopa tasandil.

2.1 Sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu Euroopas

Omavalitsuste sõprussidemed tänapäevases tähenduses said alguse üsna pea pärast 1945. aastat. Seda toetasid linnapead ja kodanikud, kes töötasid pühalikult, et Euroopast ei tohiks enam kunagi saada sõdadest lõhestatud kontinenti. Enamik sõprussidemeid loodi nende riikide linnade vahel, mis olid alles hiljuti rindejoonega lahutatud. Uutmoodi sõpruskoostöö edendamine oli 1951. aastal Euroopa Kohalike Omavalitsuste Nõukogu (nagu tol ajal nimetati) üheks peamiseks prioriteediks ning 1950ndail aastail kasvas sõprussuhteid loonud linnade ja nende koostööskeemide arv tohutult. (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

„Sõprusomavalitsuste koostöö ei piirdu ainult Euroopa Liiduga – sellesse on alati olnud aktiivselt kaasatud ka sellised riigid nagu Šveits ja Norra. Omavalitsuste sõprussuhted on kindlalt kaasa aidanud algselt 6 riigiga Euroopa Liidu laienemisele ja seda laienemise kõikidel tähtsamatel etappidel.” (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

„Lõuna-Euroopas tõi demokraatia taastamine Kreekas, Portugalis ja Hispaanias 1970ndail ning nende Euroopa Liiduga liitumine 1980ndail aastail kaasa sõprussuhete sõlmimise nende riikide omavalitsustega Euroopa Liitu astumiseks valmistumise ning ELga liitumise perioodil.” (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

„Samamoodi kasvas sõpruskoostöösse kaasatud omavalitsuste arv plahvatuslikult pärast 1989. aastast alguse saanud kommunistlike režiimide langemist ja sellele järgnenud muudatusi Kesk-Euroopas, mis viis Euroopa Liidu kõige ulatuslikumale laienemisele 2004. aastal. See aitas omakorda kaasa rahvaste lähenemisele pikkadeks aastakümneteks lõhestatud kontinendil.” (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

Lisaks on Euroopa Liit 1989. aastast alates ning Euroopa Parlamendi eduka algatuse järgselt toetanud sõprusomavalitsuste liikumist rahaliselt, mis toetab Euroopa ühiseesmärkide saavutamist ja aitab tuua Euroopat lähemale oma kodanikele. (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

Võib järeldada, et sõprusomavalitsuste koostöö on enam kui 50 aasta jooksul andnud kaaluka panuse Euroopa arengusse ning uute riikide Euroopa Liitu lõimumisse. (European Twinning: sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu)

2.2 Sõprusomavalitsuste koostöö olemus

Sõprusomavalitsuste koostöö kujutab endast omavalitsuste kokkusaamisi, et ühistegevuse kaudu leida lahendusi probleemidele ning tihendada omavahelisi sõprussidemeid. (European Twinning: mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö)

Omavalitsuste sõprussuhted on hästi paindlik koostegutsemise vorm. Sõpruskoostööd võivad teha erineva suurusega linnad, väikesed külad, maakonnad. Koostööd võidakse teha väga erinevate küsimuste raames ning sellesse võivad olla kaasatud kahe või enama sõprusomavalitsuse väga erinevate organisatsioonide ja gruppide esindajad. (European Twinning: mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö)

Efektiivsed partnerlussuhted võivad kohalikele elanikele ja omavalitsustele mitmeti kasu tuua. Sõprusomavalitsuste koostööst leiab hulgaliselt heade tavade näiteid erinevate küsimustega tegelemisel, nagu näiteks kunst ja kultuur, noored, kodanikuaktiivsus, säästev areng, avalikud teenused, kohaliku majanduse arendamine, sotsiaalne kaasatus, solidaarsus ja muud. Noortele annab sõpruskoostöö võimaluse luua sidemeid teiste riikide noortega ning suurendada enesekindlust. (European Twinning: mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö)

Tegemist on pikaajaliste kohustuste võtmisega partnerite poolt, mitte lühiajalise projektipõhise partnerlussuhtega. Sõpruskoostöö peaks olema suuteline üle elama poliitiliste liidrite vahetused ning ühe partneri lühiajalised raskused, üksteist tuleks kriitilistel hetkedel toetada. Kuna kohustused on võetud pikaks ajaks, siis on väga oluline koostööskeemide regulaarne läbivaatamine tagamaks, et nad vastaksid muutunud nõudmistele ning et neis oleks jätkuvalt värskust ja dünaamikat. (European Twinning: mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö)

Et sõpruskoostöö saaks edukas olla, on samuti oluline ka see, et mõlemad osapooled – nii omavalitsus kui ka kohalikud elanikud suhtuksid asjasse täie tõsidusega. Siin võib öelda, et ilma kodanike aktiivse osaluseta ei saa olla hästitoimivat sõpruskoostööd. (European Twinning: mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö)

Mõiste „sõpruslinn” eristub mõistest „partnerlinn”. Enamikul juhtudel partnerlinnad eeldavad ainult majanduskoostööd ühises projektitegevuses. Sõpruslinnade koostöös aga majanduslik kasu reeglina ei ole nii tähtis, koostööd viiakse läbi tavaliselt hariduse, kultuuri, sotsiaalelu või spordi valdkonnas. (Усанкова 2009)

Tekstist saime teada, mida kujutab endast sõprusomavalitsuste koostöö ning mis eesmärgiga arendatakse sõprussuhteid, aga seal ei olnud palju räägitud sõpruskoostöö võimalustest ehk näiteks, mis kasu võiks osalus omavalitsuste koostöös osalevatele pooltele tuua. Seega pean oluliseks konkretiseerida võimaliku koostöö plusse ning tuua välja need alljärgnevas tekstis.

Ajalooliselt on paljud riigid loonud sõprussuhteid omavalitsustega, kellega on sarnasused kohaliku omavalitsuse struktuuri poolest ja seega on ka funktsioonid ja probleemid paljuski sarnased. Seoses ühiste kokkupuutepunktidega on omavalitsuskoostöö väga väärtuslik, sest see võimaldab sarnastele probleemidele koos lahendusi leida ning õppida ka teiste kogemustest ja vigadest. Lisaks sõpruslinna kodanike ettevõtmistele on sagedaseks saanud ka kogemuste vahetus omavalitsusametnike vahel, mis on oluline omavalitsejate haldussuutlikkuse tõstmise aspektist lähtuvalt. (Lepik, Käärman 2001: 20)

Teiseks, sõprussuhtel on omavalitsuse jaoks kindlasti peegलिएkt. See tähendab seda, et arendades suhteid sõprusomavalitsusega tuleb esmalt identifitseerida oma koostöövaldkonnad ning seega leida oma tugevad ja nõrgad küljed. Kuna enamasti on eesmärgiks ikkagi oma omavalitsuse heade külgede esile tõstmine, siis aitab selline profiili välja selgitamine kujundada omavalitsuse mainet nii oma partneri kui ka oma kodanike silmis. Samuti võimaldab see välja selgitada seda, mis on omavalitsuses reklaamimist väärt ning mis võiks huvitada välispartnerit kui sõprusomavalitsuse külalist. Lisaks sellele, et omavalitsusteenistujad püüavad omavalitsust kriitiliselt hinnata, aitab ka kindlasti sõprusomavalitsus välja tuua nii positiivset kui ka negatiivset ja arendamist väärt. Seega aitab selline koostöö leida omavalitsusel oma identiteeti. (Lepik, Käärman 2001: 20)

Kolmandaks, sõprusomavalitsuste vaheline koostöö on tihti erinevate riikide kohalike võimuorganite rahvusvahelise koostöö alguseks. Kindlasti toetab selline koostöö eluaegse õppimise põhimõtet, sest ühisprojektid võimaldavad vahetada oskusteavet, kogemusi ning anda koolitust erinevatele siht- ja vanusegruppidele kogukonnas. Näiteks arendades kontakte noortegruppide vahel rahvusvahelisel tasandil, tõstatub vajadus keeleoskuse järele. Reisimine ja maailmanägemine omakorda motiveerib noori rohkem õppima ning väliskontaktidest saadud positiivsed kogemused innustavad edasiseks koostööks. Õpihuviline ja motiveeritud noor on aga oluline sihtgrupp kogukonnas, sest ta on tulevane kohaliku elu arendaja ja edasiviija. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Oluline on ka see, et rahvusvaheline suhtlemine avardab silmaringi ja maailmatunnetust ning arusaama erinevatest kultuuridest. Tehes koostööd näiteks Euroopa Liidu riikidega, annab see ka tavakodanikule võimaluse kogeda ja uurida, mis alustel ja milleks on loodud Euroopa Liit ning vahetada arvamusi Euroopa Liidu kodanikega. Omavalitsusele annab see võimaluse teada saada oma välispartnerilt, kuidas on Euroopa Liit omavalitsuse arengut mõjutanud ning õppida tema kogemusest, et vältida ise vigu erinevates küsimustes. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Ettevõtluse kohta võib öelda, et saadud rahvusvaheliste kontaktide võrgustikku ja kogemust erinevatel tasanditel on hea ära kasutada ka äritegevuse ja ekspordi arendamisel partnerriigi omavalitsusega. Selline ettevõtluse arendamine turgutaks kohalikku arengut üldiselt ning aitaks juurde tekitada töökohti. See omakorda oleks kodanikele sõprussuhtest saadava reaalse materiaalselt mõõdetava kasumi indikaatoriks. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Sarnaste probleemide lahendamine omavalitsuste vahel vajab vahendeid. Vastastikuste sõprussuhete loomist, kogemuste ja informatsiooni vahetust toetavad näiteks Euroopa Liidu fondid ja programmid. Sageli võivad sõprusomavalitsuste probleemide lahendamiseks vajaminevad vahendid ületada koostööks kasutada olevaid finantse, kuid siis on võimalik oma Euroopa sõprusomavalitsuse abiga leida sobivaid EL programme (nt „Kodanike Euroopa” programm). Paljudel juhtudel ongi EL-i toetuse saamise eelduseks koostöö väljaspool riigipiire, tagades kogemuste vahetuse Euroopa tasandil. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Igal asjal on aga ka teine pool ning sõpruskoostöö ei ole mingi erand. Sõpruskoostöö tegemisel võivad tekkida raskused ja probleemid ning seda tuleb samuti kajastada.

Näiteks esmane ja olulisim koostöö juures on kahtlemata sõpruspartneri valik. Teoreetiliselt peaks olema ühistegevuse idee olemas ning seejärel otsitakse sõpruspartner tegevuse profiilile vastavalt. Näiteks oleks hea vahetada kogemusi lähimate naabritega, sest nendega on meie omavalitsused sarnaseimad. Teiselt poolt tasuks vaadata hoopis kaugemale ning kasvõi ookeani taha, sest sellised seni läbi proovimata lähenemised võiksid pakkuda hoopis uusi ja huvitavaid vaatenurki senises omavalitsuse töös. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Teiseks tuleks enne suuremate projektide ja tegevuste käivitamist välja selgitada potentsiaalse sõpruspartneri täpne profiil. Suhete arendamisel võib muidu hiljem suureks takistuseks saada omavalitsuste ning nende administratsioonide väga erinev arengutase. Samuti kui omavalitsused on suuruselt ja infrastruktuurilt väga erinevad, muudab see suhtluse raskeks. (Lepik, Käärman 2001: 21)

Üheks suureks takistuseks sidemete arendamisel on piisava arvu vastava keeleoskusega inimeste puudus. Kuid just see sõprussuhe võiks olla motiveerivaks teguriks keeleõppes ning keeleoskuse taseme tõstmine võiks olla ka üheks ühiseks tegevuseks sõprusomavalitsuste vahel, mis aitaks lahendada ka edasisi kommunikatsiooniprobleeme. (Lepik, Käärman 2001: 21)

2.3 Sõpruskoostöö tegevuse edutegurid

Nagu juba teame, sõpruskoostöö tegemisel võivad tekkida ka raskused. Sõprusomavalitsuste koostöö pole asi, mida saab kiirkorras käima lükata, selleks tuleb põhjalikult ette valmistada. European Twinning veebileheküljelt leidsin kasulikku informatsiooni selle kohta, milliste aspektidega tuleb arvestada, et sõprussidemete arendamisel edu saavutada.

Esimeseks sammuks on ilmselt kõige õigemate partnerite leidmine. Iga koostöösuhe on unikaalne, enamikel juhtudel peaks sõprusomavalitsus mitmete tegurite poolest sarnanema. Selleks võib olla näiteks elanike arv, geograafiline asukoht, majandustegevuse iseloom, ajaloolised sidemed teiste kogukondadega, sotsiaalvaldkonda või keskkonda puudutavad küsimused jt. On vaja veenduda, et uue koostöösuhtega on midagi sarnast, mille alusel võib püüelda ühesuguste eesmärkide poole.

Teiseks pole sõpruskoostööd võimalik teha elanikkonda aktiivselt kaasamata. Projektide peamiseks elluvijateks võivad sageli olla kogukonna valitud esindajad ja

omavalitsustöötajad, kuid nad ei tohiks olla ainukesed inimesed, keda kaasatakse. Sõpruskoostöös peaksid osalema koolid, spordiklubid, huviringide liikmed, eakate organisatsioonid ning muud kogukondlikud ühendused. Et kodanikud tunneksid, et nad on protsessi kaasatud, peaks iga kodanik sõpruskoostööst informeeritud olema. Näiteks võib omavalitsuse ukse juurde riputada plakateid, sõpruskoostööd võiks kajastada kohalikes uudiskirjades ja veebilehel. Infot sõprusomavalitsuste koostöö tulemuste ja kasu kohta tuleks levitada elanike hulgas laiemalt, eriti informeerida meediat, et inimestel oleks sõpruskoostööst selge ülevaade.

Kolmandaks peaksid olema kindlaks määratud ühised eesmärgid ja tegevused, mida partnerid hakkavad ellu viima. Kui seda ei tehta, võib sõprussuhe nurjuda arusaamatuste ja vääritimõistmiste tõttu. Kasulik on aeg-ajalt eesmärgid ja tegevused kriitilise pilguga läbi vaadata veendumaks, et sõpruskoostöö prioriteetidest hoitakse ühtmoodi kinni.

Väga tore, kui sõpruskoostöösse on kaasatud ka koolid. Õpilaste ja üliõpilaste vahetus on sageli sõprussidemete kõige efektiivsemaks osaks ning see tekitab huvi õppida keelt, mida partneri riigis räägitakse. Niisuguste tegevuste kaudu saab sageli kaasata suurt osa elanikkonnast, kuna siin löövad kaasa lapsevanemad, õpetajad ja kooli personal, üliõpilaste ühendused jne.

Sõpruskoostööga saab kujundada ideaalse keskkonna uute koostöövormide arendamiseks. Kogemuste vahetamine ning spetsiifilisi küsimusi puudutavad ühisarutelud aitavad kaasa lahenduste leidmisele ja asjade paremaks muutmisele.

Ning lõpuks on tähtis ka rahaline aspekt. Igasugune riikidevaheline partnerlus nõuab finantse. Kasuks tuleb see, kui kohalikud omavalitsused saavad koostöö jaoks teha aastase eelarve, isegi kui tegemist on suhteliselt väikese rahasummaga koostöö käigushoidmiseks. Kohalikud sõpruskoostööga seotud ühendused on sageli oskuslikud rahaküsimused – mis juba iseenesest toob kasu kohaliku kogukonna arengule. (European Twinning: Kümme edutegurit)

3. SÕPRUSOMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ EESTIS

Eelmises peatükis kujutasin sõprusomavalitsuste koostöö olemusest, tegin ülevaate sõpruskoostöö ajaloost Euroopa Liidu tasandil, kirjeldasin, mis võimalused ja raskused võivad tekkida koostöö tegemisel ning kuidas edukalt luua ja säilitada selliseid koostöösuhteid. Järgmises peatükis sooviksin kitsendada teemat. Kolmanda peatüki eesmärgiks on anda ülevaade sõprusomavalitsuste koostööst Eestis, käsitleda sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu Ida-Virumaa näitel, võrrelda Ida-Virumaal asuvat kahte omavalitsust, selgitada välja, kuidas need omavalitsused teostavad linnadevahelist koostööd.

3.1 Sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu Eestis Ida-Virumaa näitel

Kuna sõprusomavalitsuste koostööst Euroopa näitel on juba räägitud, siis järgmise etapina sooviksin teemat kitsendada ning rääkida sõprusomavalitsuste tegevusest Eesti näitel. Alustan ajaloost ning näitena kirjeldan sõpruskoostöö arengut Ida-Viru maakonnas.

„Sõprussidemed maakondade, linnade ja valdade vahel said uue tõuke pärast Eesti taasiseseisvumist. Eks igal maakonnal ja omavalitsusel on neid tollest ajast mõni kuni mõnikümmend. Paljuskki tugines see toona teiste riikide omavalitsuste ja piirkondade poolt noore riigi aitamisele, eeskätt humanitaarabi näol. Toodi riideid ja isegi toitu, majapidamises vajalikku, vahel ka seda, mida vaja ei olnud.” (Virumaa Teataja 2012)

„Üldiselt olid kõik rahul – ühed said aidata ja vanadest asjadest lahti, teised jälle olla tänulikud. Tore oli ka külalisi vastu võtta, iseäranis tore ise raudse eesriide tagant pääsenuna välismaale külla minna. Delegatsioonid sõitsid tutvuma demokraatia arengutega ja koorid käisid tihti vastastikku uute sõprade juures esinemas.” (Virumaa Teataja 2012)

Omavalitsuste koostöö rahvusvahelistel tasandil on Ida-Virumaa näitel arenenud just arengu- ja koolitusprojektide raames. 1995. aastal toimus aktiivne projektirühmade organiseerumine, osaprojektide tegevuse laienemine ja koolitus ning mitmete rahvusvaheliste projektide ettevalmistamine. (Uustal 1996)

Projekti rahvusvaheliseks muutumise tulemuseks võib pidada Ida-Virumaa koostööd sõprusmaakonnaga Soomes – Päijät-Häme Liiduga, mille käigus valmisid ühised arengu- ja koolitusprojektid. Uueks suunaks projektis on rahvusvahelise koostöö regioonide laiendamine – nn 3+3 maakonna koostöö (Kagu-Soome – Päijät-Häme,

Kymenlaakso ja Ida-Viru, Lääne-Viru ja Jõgeva). (Uustal 1996) Koostöö algas 15.09.1995. a Jõhvis sõlmitud koostöölepinguga. 1999. aastal jätkusid Eesti ja Soome 3+3 turismiprojekt Blue Corridor, 3+3 maakondade keskkonnakaitse projekt ning 3+3 haridusprojekt „Regionaalse kutseharidussüsteemi arendamine”. (Lääne-Viru maakonna välissuhted)

Ida-Virumaa arengu- ja koolitusprojektide kogemusele toetudes võib väita, et tunduvalt on avardunud nii omavalitsuste kui ka riigiasutuste arusaamad koostööst ja arengust. Siinkohal tuleb rõhutada seda, et omavalitsuste omavahelise koostöö all ei vaadeldud ainult omavalitsuste otsekontakte (sõprussidemeid), mille sisu oli 90-ndate aastate alguses traditsiooniliselt humanitaarabi ning delegatsioonide vahetamine. Omavalitsuste koostöö hõlmab kõigi avaliku sektori eluvaldkondi. (Uustal 1996)

Aja jooksul on paljud sõprussidemed teisenenud, mõned katkenud. Abi vahendamist polnud enam vaja, mõnel puhul hakkas Eesti ise abi pakkuma. (Virumaa Teataja 2012)

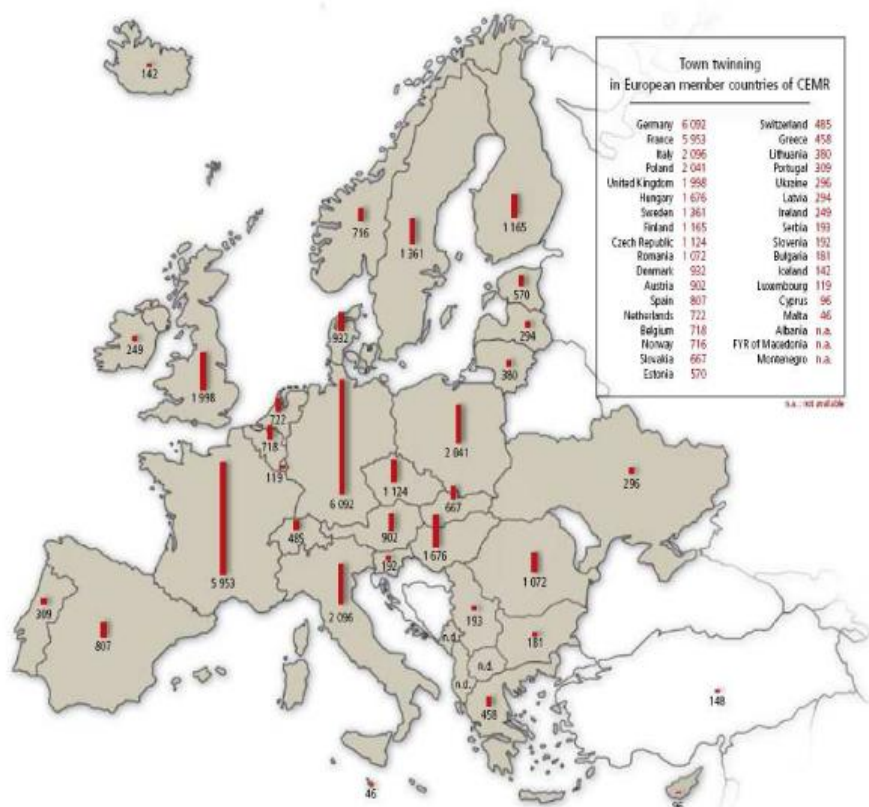
„Lisaks ametlikele kontaktidele sõlmiti ka isiklikke suhteid, mis läbi koostöö sageli paremini toimis. Paljude sõprusomavalitsustega on koostöö üksnes mõne projekti põhine või konkreetse teema keskne.” (Virumaa Teataja 2012)

Selles peatükis andsin ülevaate sõprusomavalitsuste koostöö ajaloost nii Eestis kui ka ühes eraldi näitena toodud maakonnas. Järgmises peatükis sooviksin pöörata tähelepanu tänapäeva Eesti sõprusomavalitsuste koostööle ning teha oma ülevaate sellest tegevusest.

3.2 Ülevaade sõprusomavalitsuste koostööst Eestis

Enne kui rääkida Eesti omavalitsuste sõpruskoostööst, sooviksin teha ülevaate Euroopa riikidest.

Euroopa Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu püüab jälgida, kui palju Euroopa linna ja omavalitsusi sõprussidemeid edendavad. Näitlikkuseks on koostatud Euroopa kaart, kus tuuakse ära sõpruskoostööd tegevad omavalitsused erinevates riikides. Tuleb aga pöörata tähelepanu asjaolule, et andmed on esitatud 2010. a seisuga ning võivad olla ebatäpsed, osade riikide puhul info puudub. (European Twinning: sõprusomavalitsuste arv riikide kaupa)

Joonis 1. Sõprusomavalitsuste arv Euroopa Kohalike- ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu liikmesriikidel (European Twinning: sõprusomavalitsuste arv riikide kaupa)

Vastavalt joonisele kuulub kõige suurem sõprussidemete arv Saksamaale – 6092, edasi tulevad Prantsusmaa – 5953 ja Itaalia – 2096. Siinkohal tuleb märkida, et rahvaarv samas korrelatsioonis suurim – Saksamaal 82 476 000 elanikku, Prantsusmaal 60 144 000, Itaalias - 57 423 000 (Veebilehekülj: Andmed Euroopa Liidu riikide kohta). Mind aga huvitab Eesti olukord, kus vastavalt sellele joonisele asub Eesti 18. kohal sõprussidemete arvu (570) poolest. Kokku on loetletud 32 riiki, kelle puhul on informatsioon olemas.

Et rohkem teada tänapäeva Eesti omavalitsusüksuste sõprusomavalitsustest, sooviksin teostada oma ülevaate, mille abil saan vastata niisugustele küsimustele, nagu näiteks: millistes maakondades ja linnades on kõige suurem sõpruslinnade- ja valdade arv, kas see tähendab, et mida suurem on maakond või linn, seda suurem on ka sõprusomavalitsuste arv. Eesmärgiks on samuti teada saada, mis riikidega on loodud need sõprussuhted. Vastates neile küsimustele annan ühtlasi ka üldise ülevaate Eesti sõprusomavalitsustest.

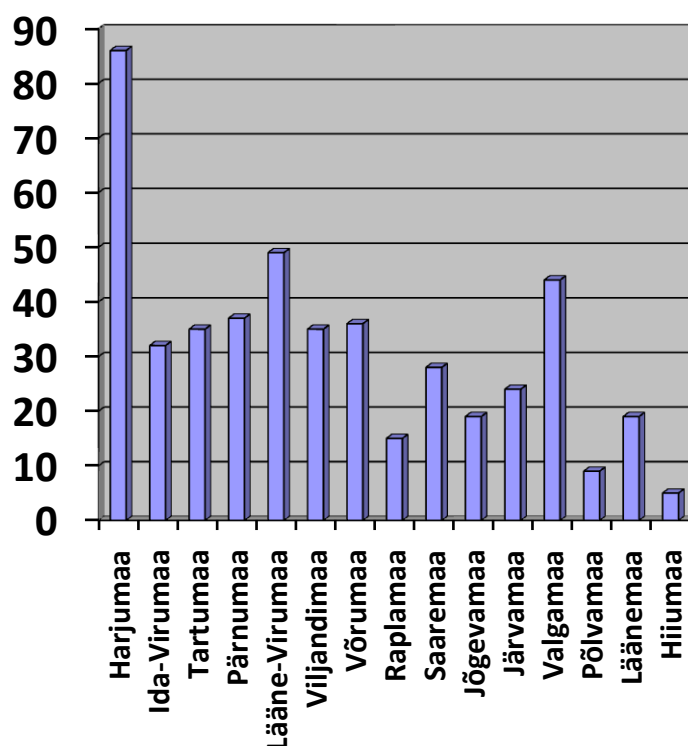
Eestis on 226 kohaliku omavalitsuse üksust: 33 linna ja 193 valda. Eesti sõprussuhete ülevaateks koostas tabeli, kuhu panin sõprusomavalitsustega seotud informatsiooni iga Eesti valla ja linna kohta: sõprussuhete arvu, riigid, kellega on loodud need sõprussuhted ja viited. (Lisa 1)

Tabeli koostamiseks kasutasin omavalitsusüksuste veebilehekülgi, arengukavasid ja ajakirjanduse andmeid.

Esiteks vaatasin sõprussuhete arvu Eesti maakondade järgi. Vastavalt tabelist saadud tulemustele on kõige rohkem sõprussuhteid loodud Harjumaal – minu andmetel maakonnas on 86 sõprusomavalitsust. Edasi tulevad Lääne-Virumaa – 49, Valgamaa – 44, Pärnumaa – 37, Võrumaa – 36, Viljandimaa – 35, Tartumaa – 35, Ida-Virumaa – 32, Saaremaa – 28, Järvamaa – 24, Jõgevamaa – 19, Läänemaa – 19, Raplamaa – 15, Põlvamaa – 9. Kõige vähem sõprussuhteid on loodud Hiiumaal – 5 sõprusomavalitsust.

(Joonis

2)

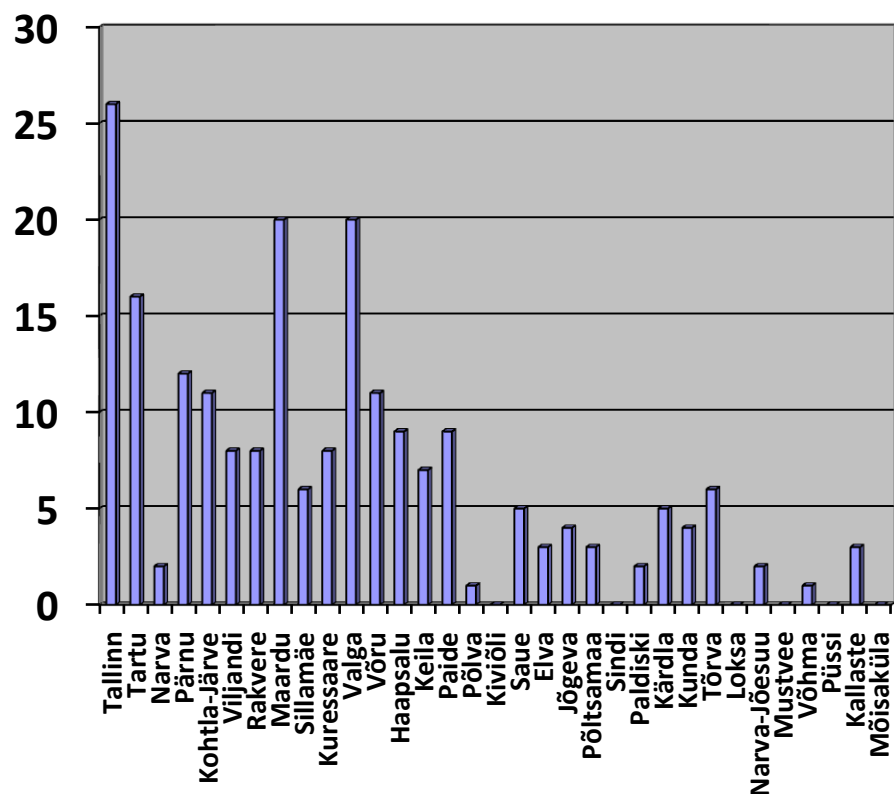
Joonis 2. Sõprusomavalitsuste arv Eesti maakondades

Diagrammis loetletud maakonnad on esitatud rahvaarvu kahanemise järgi ehk esimesel kohal on kõige suurem – Harjumaa (573 205 inimest), teisel kohal on Ida-Virumaa (159 222 inimest), kolmas on Tartumaa (149 495 inimest), järgmised on Pärnumaa (87 745 inimest), Lääne-Virumaa (63 571 inimest), Viljandimaa (51 227 inimest), Võrumaa (36

403 inimest), Raplamaa (36 011 inimest), Saaremaa (35 229 inimest), Jõgevamaa (33 610 inimest), Järvamaa (33 223 inimest), Valgamaa (32 753 inimest), Põlvamaa (30 036 inimest), Läänemaa (26 576 inimest), Hiiumaa (10 030 inimest). (Rahvastik seisuga 01.01.2013)

Diagrammist tuleneb, et Harjumaal on kõige suurem nii sõprusomavalitsuste arv kui ka rahvaarv, Hiiumaal vastupidi – on kõige madalamad näitajad. Teiste maakondade puhul ei saa öelda, et need näitajad oleksid korrelatsioonis, näiteks Valgamaa asub 12. kohal rahvaarvu järgi, kuid sõprusomavalitsuste arvu järgi on ta aga kolmandal kohal. Ida-Virumaa on teisel kohal rahvaarvu järgi, aga sõprussuhteid on seal vähem võrreldes näiteks Lääne-Virumaa, Võrumaa, Pärnumaa, Tartumaaga.

Kui vaadata sõprusomavalitsuste arvu Eesti linnade lõikes, siis esimesel kohal on Tallinn, kus on 26 sõprusomavalitsust, teisel kohal on kaks linna – Maardu ja Valga, kummalgi on 20 sõprusomavalitsust, kolmandal kohal on Tartu – 16, Pärnus – 12, Kohtla-Järvel ja Võrus – 11, Paides ja Haapsalus – 9, Rakveres, Kuressaarel ja Viljandis – 8, Keilas – 7, Sillamäel ja Tõrvas – 6, Saue ja Kärđlas – 5, Jõgeval ja Kundas – 4, Põltsamaal, Kallastel ja Elvas – 3, Narvas, Narva-Jõesuus ja Paldiskis – 2, Põlvas ja Võhmas – 1. Kiviõli, Loksas, Mustvee, Sindi, Mõisaküla ja Püssi sõprusomavalitsuste kohta ei leidunud mingit informatsiooni ning tõlgendasin seda kui näitajad, et sõprussuhteid neis linnades ei ole loodud. (Joonis 3)

Joonis 3. Sõprusomavalitsuste arv Eesti linnades

Diagrammis loetletud linnad on esitatud rahvaarvu kahanemise järgi ehk kõige suurem rahvaarv on Tallinnas - 419 713 inimest, teisel kohal on Tartu - 98 481 inimest, kolmandal kohal on Narva rahvaarvuga 63 081. Kõige madalamad näitajad on Püssi (1214 inimest), Kallaste (963 inimest) ja Mõisaküla (899 inimest) linnadel. (Rahvastik seisuga 01.01.2013)

Diagrammist on nähtav, et linnades, mis asuvad esimestel kohtadel rahvaarvu suuruse poolest, on sõprusomavalitsusi rohkem kui linnades, mis asuvad viimastel kohtadel. Samal ajal ei saa öelda, et need näitajad oleksid korrelatsioonis. Näiteks Narva on kolmas linn rahvaarvu suuruse järgi, aga sõprusomavalitsusi on siin vaid kaks. Maardus ja Valgas on rohkem sõprusomavalitsusi kui näiteks Tartus või Narvas, aga samal ajal Tartu ja Narva on tunduvalt suuremad linnad. Linna rahvaarvuga vähem kui tuhat inimest on kaks – Mõisaküla ja Kallaste. Mõisakülal ei ole sõprussuhteid, Kallastel on aga kolm. Absoluutne liider on Tallinn, kus on kõige suurem nii sõprusomavalitsuste arv kui ka rahvaarv.

Mis puutub valdadesse, siis kõige rohkem sõprussuhteid on loodud Rõuge vallas, mis asub Võru maakonnas. Sõprussuhete arv on seal 15. Teisel kohal on Otepää vald ja Tamsalu vald – 13. Teiste valdade sõprusomavalitsuste arv varieerub nullist üheksani.

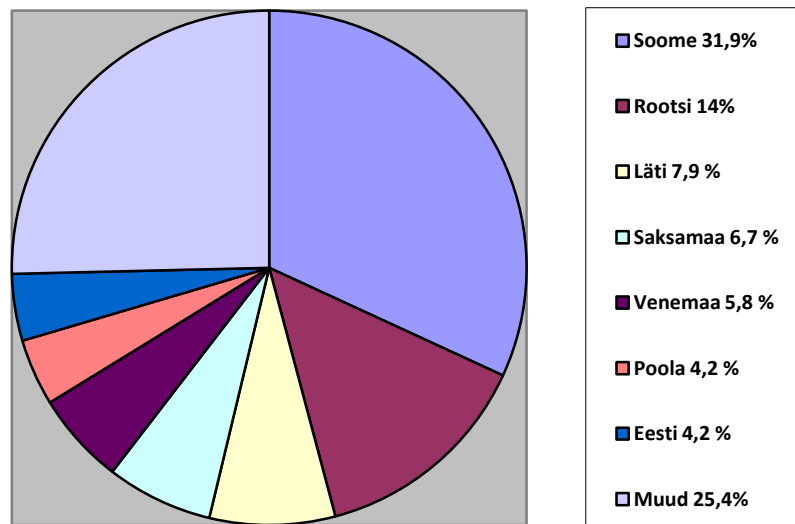
Teine oluline küsimus uuringuks oli, mis riikidega on loodud need sõprussuhted. Vastavalt minu arvutustele on Eesti omavalitsustel kokku loodud 480 sõprusomavalitsust 37 riigiga. Pole välistatud, et need andmed võivad olla ebatäpsed, aga oma ülevaates püüdsin toetuda informatsioonile, mis on avalikult esitatud ning igaühele kättesaadav.

Riigid, kellega on loodud sõprussuhted – Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa, Eesti, Poola, Venemaa, Norra, Leedu, Ukraina, USA, Taani, Ungari, Itaalia, Holland, Prantsusmaa, Gruusia, Valgevene, Belgia, Bulgaaria, Portugal, Tšehhi, Jaapan, Kreeka, Portugal, Kanada, Austria, Armeenia, Island, Mongoolia, Makedoonia, Slovakkia, Iisrael, Kambodža, Palestiina, Rumeenia, Suurbritannia.

Huvitav asjaolu oli see, et sõprusomavalitsused on loodud mitte ainult välisriikidega, vaid ka siseriiklikult, näiteks Otepää ja Orissaare valdade vahel, Maardu ja Kallaste linnade vahel ja teised.

Kokku on 480 sõprusomavalitsust, neist 153 on loodud Soomes, 67 Rootsis, 38 Lätis – Eesti lähimate naabritega. Edasi tulevad Saksamaa, kellega on loodud 32 sõprusomavalitsust, Venemaa – 28, Eesti – 20, Poola – 20, Norra – 16, Leedu – 14, Ukraina – 14, USA – 10, Taani – 8, Itaalia – 7, Ungari – 6, Holland – 5, Prantsusmaa – 4, Portugal – 3, Valgevene – 3, Belgia – 3, Hiina – 3, Bulgaaria – 3, Gruusia – 3, Suurbritannia – 2, Jaapan – 2, Kreeka – 2, Kanada – 2, Tšehhi – 2, Armeenia – 1, Kambodža – 1, Mongoolia – 1, Makedoonia – 1, Austria – 1, Palestiina – 1, Island – 1, Slovakkia – 1, Rumeenia – 1, Iisrael – 1.

Protsentuaalses suhtes Soomes asuvad sõprusomavalitsused moodustavad 31,9% koguarvust, Rootsis 14%, Lätis 7,9%, Saksamaal 6,7%, Venemaal 5,8%, Poolas ja Eestis 4,2 %, ülejäänud 30 riiki moodustavad kokku 25,4%. (Joonis 4)

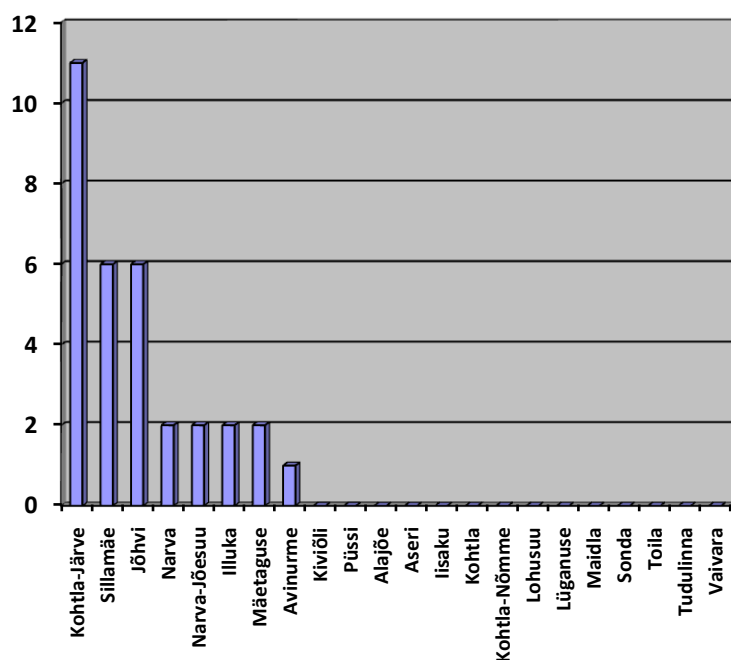
Joonis 4. Eesti sõprusomavalitsuste arv riikide järgi protsentides

Kokkuvõtteks võin öelda, et ülevaate abil sain teada, kuidas erineb sõpruslinnade- ja valdade arv erinevates Eesti maakondades ja linnades, millises korrelatsioonis on sõprusomavalitsuste arv ja rahvaarv, uurisin välja, mis riikidega on loodud need sõprussuhted ning sain anda üldise ettekujutuse Eesti sõprusomavalitsustest. Sellega aga uuring ei piirdu ning järgmise etapina otsustasin konkretiseerida oma ülevaadet ning käsitleda konkreetsemaid näiteid.

3.3 Sõprusomavalitsuste koostöö Kohtla-Järve linna ja Illuka valla näidetel

Kuna kohalikud omavalitsused teostavad koostööd ja välissuhtlust eri viisidel, huvitab mind, kuidas see toimub erinevates omavalitsusüksustes. Oma töös sooviksin võrrelda Ida-Virumaal asuvaid Kohtla-Järve linna ja Illuka valla koostööd sõprusomavalitsustega. Ida-Virumaal on kokku 22 omavalitsusüksust, neist 6 linna ja 16 valda. Näideteks valisin Kohtla-Järve linna, sest Ida-Virumaal Kohtla-Järve linnas on kõige suurem sõprusomavalitsuste arv ning Illuka valla, sest see on väike vald, kus on ainult kaks sõprusomavalitsust, mis on keskmiseks näitajaks, kuna paljudel omavalitsusüksustel ei ole mingeid sõprussuhteid loodud. (Joonis 5) Kui vaadata üldtabelit, võib näha, et kogu Eesti linnade seas asub Kohtla-Järve linn kuuendal kohal ning valdade seas asub Illuka vald koos teiste 26 omavalitsustega üheksandal kohal. Minu eesmärgiks ei ole uurida kõiki omavalitsusi, et välja selgitada olulisemad tendentsid. Selleks piisab tüüpiliste juhtumite uurimisest ning selleks valisin kaks erinevat omavalitsust tüüpiliste näitajatega. Oma näidete põhjal sooviksin välja

selgitada, mis linnad/vallad on sõpruslinnad/vallad, kui suur on nende arv, kuidas teostatakse linnadevahelist tegevust ning millised on sõpruslinnade koostöö eesmärgid ja tulemused. Võrdlemiseks kavatsen esitada teooriapõhised kriteeriumid. Analüüsi tulemustele tuginedes teen ka järeldusi.

Joonis 5. Sõprusomavalitsuste arv Ida-Viru maakonna omavalitsusüksustes Lisa 1 andmete põhjal

Alustan suurimast omavalitsusüksusest ehk Kohtla-Järvest. Kohtla-Järve asub Eesti kõige kiiremini arenevas piirkonnas – Ida-Virumaal. Oma geograafilise asendi poolest paikneb ta Euroopa Liidu idapiiri läheduses, Tallinnast Sankt-Peterburgi kulgeva raudtee ääres ning Sillamäe sadama lähedal. Kohtla-Järve kuulub Eesti viie suurema linna hulka. (Kohtla-Järve linna veebileht: üldinfo turistile) Kohtla-Järve linn koosneb kuuest linnaosast – Järve, Ahtme, Sompa, Kukruse, Oru ja Viivikonna ning 01.01.2013. a seisuga moodustas Kohtla-Järve linna rahvaarv 39 250 inimest. (Rahvastik seisuga 01.01.2013)

Kohtla-Järvel on sidemed mitmete omavalitsustega välismaal. Ida-Viru maakonnas kuulub Kohtla-Järve linnale kõige suurem sõprusomavalitsuste arv. Praegu on Kohtla-Järvel sõprus- ja koostöölepingud järgmiste linnadega:

- Outokumpu, Soome. Koostöökokkulepe on sõlmitud 13. juunil 1969. aastal Kohtla-Järve Linna Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee esimehe A. Tsõganova ja Outokumpu linnapea P. Ippatti vahel.
- Norderstedt, Saksamaa. Partnerluse ja koostöö kokkulepe on sõlmitud 1989. aastal Kohtla-Järve Linna Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee esimehe Valeri Loidapi ja Norderstedti linnakodanike eestseisja Herbert Pascheni, linnapea Volker Schmidt ja linnanõuniku Heinz Bischoffi vahel.
- Kedainiai rajoon, Leedu. Koostöö- ja sõprusleping on sõlmitud 14. novembril 1997. aastal Kohtla-Järve Linnavolikogu esimehe Avo Blankini, Kohtla-Järve linnapea Valeri Korbi ja Kedainiai linnapea Viktoras Muntianase, Kedainiai omavalitsuse administraatori Rimantas Dubosase vahel.
- Saransk, Venemaa. Sõprus- ja koostöökokkulepe on sõlmitud 08.06.1998. aastal Kohtla-Järve linnapea Valeri Korbi ja Saranski linnapea Ivan Nenjukovi vahel.
- Slantsõ rajoon, Venemaa. Koostöö- ja sõprusleping on sõlmitud 1999. aastal Kohtla-Järve linnapea Valeri Korbi ja Slantsõ rajooni administratsiooni juhi Jakov Bogdanovi vahel.
- Kingissepa rajoon, Venemaa. Koostöökokkulepe kultuurisfääris on sõlmitud 25. veebruaril 2000. aastal Kohtla-Järve linnapea Jüri Kollo ja Kingissepa rajooni munitsipaalüksuse administratsiooni juhi Aleksandr Drozdenko vahel.
- Veliki Novgorod, Venemaa. Koostöökokkulepe on sõlmitud 14. juulil 2004. aastal Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjovi ja Veliki Novgorodi linnapea esimese asetäitja Jevgeni Kuzikovi vahel.
- Korostõšev, Ukraina. Koostöökokkulepe on sõlmitud 17. jaanuaril 2006. aastal Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjovi ja Korostõševi linnapea Kazmirska Lina vahel.
- Wyszkow, Poola. Koostööleping on sõlmitud 6. septembril 2006. aastal Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjovi ja Wyszkwowi linnapea Grzegorz Nowosielski vahel.

- Soligorsk, Valgevene. Partnerlussuhete leping on sõlmitud 29. augustil 2008. aastal Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjovi ja Soligorski rajooni täitevkomitee esimehe Aleksandr Rimashevski vahel.
- Staffanstorpi, Rootsi. Koostöökokkulepe on sõlmitud 17. jaanuaril 2009. aastal Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjovi, Staffanstorpi linnapea Michael Sandini ja Staffanstorpi täidesaatva võimu juhi Ingalill Hellbergi vahel. (Kohta-Järve veebileht)

Kontaktide loomise eesmärgiks on majandus-, sotsiaal-, haridus-, kultuuri-, ettevõtluse ja spordivaldkonna arendamine. Kohtla-Järve linna välissuhete spetsialisti Jelena Keningi sõnul toimub kõige tihedam koostöötegevus sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas. (Lisa 2)

Põhilised tegevused on konverentside, rahvusvaheliste noorte- ja spordiürituste läbiviimine ja nendes osalemine, reisid sõpruslinnadesse. (Kohtla-Järve linna tegevuskava aastateks 2012-2016: 88)

Kohtla-Järve linnas viiakse tänu koostööle läbi näitusi, kontserte, meisterklasse, võistlusi ja konkursse, mis omavad rahvusvahelist tähtsust. (Kohta-Järve linna veebileht: välissuhted)

Jelena Keningi lisas ka seda, et tänu koostööle toimub kodanike kaasamine, nende hulgas on noored, õpilased, sotsiaaltöötajad, sportlased, õpetajad.

Lisaks teeb Kohtla-Järve rahvusvaheliste projektide raames viljakat koostööd:

- Soomes Lempäälä, Turu ja Kotkaga,
- Rootsis Ulricehamn Kommuna, Umea ja Ljusdaliga,
- Venemaal Peterburi, Kingissepa ja Ivangorodiga,
- Lätis Riia ja Daugavpilsiga,
- Leedus Vilniusega,
- Saksamaal Hamburgiga,
- Valgevenemaal Minskiga (Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016: 61)

Tuleb märkida, et linnal on tihedad sidemed mitte ainult omavalitsustega, vaid ka paljude asutustega. Sellisteks asutusteks on Föderaalne Riiklik Kultuuriasutus „Ülevenemaaline A.S.Puškini Muuseum”, Föderaalriigiasutus „Riiklik Vene muuseum”, Pihkva Riiklik Pedagoogiline Instituut, Vene Föderatsiooni Leningradi

oblasti Hariduse Arenguinstituut, Peterburi piiratud vastutusega ühing „Biznes-Kontaktõ” jt. (Kohta-Järve linna veebileht: välissuhted)

Viimaste aastate jooksul on Kohtla-Järve koostöös oma partneritega viinud läbi mitu rahvusvahelist projekti, mis said toetust Euroopa fondidest. Näiteks „Modernization of life environment in Kohtla-Järve and Slantsy industrial towns through the development of town centres”, „Cluster development and B2B internationalization in Estonian - Russian transborder regions” ja teised. (Kohta-Järve linna veebileht: rahvusvahelised projektid)

Kui tagasi tulla ametlike sõpruslinnade juurde, siis nende hulk 11 on üsna suur arv ning seetõttu huvitas mind küsimus, kas linnavalitus teostab tegelikku koostööd kõikide oma sõpruslinnadega. Välissuhete spetsialisti vastus oli positiivne, aga tema ütles, et mõnede sõpruslinnadega toimub koostöö väga harva, nagu näiteks Soomes asuva Outokumpu linnaga. Tema sõnul on kõige tihedamad suhted Veliki Novgorodi, Slantsõ ja Staffanstopi linnadega.

Näiteks viimastest sündmustest – 2013. a märtsi kuus oli viidud läbi näitus koos Veliki Novgorodiga. 2012. a lõpus külastas Kohtla-Järve linna selle sõpruslinna delegatsioon. Kogemuse vahetamiseks tulid Kohtla-Järvele üldhariduskoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide direktorid. Enne seda toimusid Veliki Novgorodis pidulikud üritused, mis olid pühendatud Vene riikluse 1150aastasele sünnile. Veliki Novgorodi Administratsiooni kutsel võtsid pidustustest osa Kohtla-Järve linna esindajad ja 7 kunstnikku. Kohtla-Järve kunstnikud osalesid mitte ainult linnapidustustel, vaid ka koos oma vene kolleegidega 8 päeva vältel plenääridel. Ametlik delegatsioon osales kontsertidel, Novgordi oblasti kuberner ja Veliki Novgorodi linnapea vastuvõttudel. (Kohta-Järve linna veebileht: tegevused)

Minu küsimusele, kas linnavalitsus kavatseb luua veel kontakte välisriikidega, vastas Jelena Keningi, et hetkel on laekunud üks ettepanek Moldovast, aga see küsimus on alles menetlemise etapis. Ta lisas, et nii linnavalitsusel kui ka kodanikel on soov teha koostööd välisriikidega, aga eelarve on piiratud ning see on kõige suurem takistus sõprussuhte arendamiseks.

Järgmise omavalitsusüksusena võtsin vaatluse alla Illuka valla. Illuka vald asub Ida-Virumaa maakonna kesk- ja kaguosas, ulatub Ahtme lähistelt Narva jõe ülemjooksuni. Territooriumilt on Illuka Ida-Virumaa suurim vald, vallas on 19 küla. (Illuka valla

arengukava 2013-2016: 8) Võrreldes Kohtla-Järve linnaga on elanike arv üsna väike – 1 059 elanikku.

Illuka sõprusomavalitsuste arv on ka väiksem kui Kohtla-Järvel. Vallal on ainult kaks sõprusvalda: Taivalkoski vald Lapimaa piiril Soomes ja Duszniki vald Wielkopolska vojevoodkonnas Lääne-Poolas. (Illuka valla veebileht: välissuhted)

Mõlema vallaga sõlmiti koostöölepingud 2008. aastal. Koostöölepingute eesmärgiks on edendada elanike omavahelisi kontakte kultuuri, hariduse, noorsootöö, spordi ja ettevõtluse alal (Illuka valla veebileht: välissuhted)

„Välissuhete peasuund on noored ja nende maailmanägemuse avardamine. Nagu mu üks hollandlasest sõber ja koolijuht on tabavalt öelnud: „Noor inimene õpib võõrsil nädalaga rohkem kui oma kodus (koolis) terve kuuga.” – ütles oma intervjuus Illuka välissuhete spetsialist Aimar Laulik. (Lisa 3)

Heade sõprusvallasuhete määrgina püstitati 2011. a kevadel Illukal nn Sõprusvaldade teeviit suundade ja kaugustega Taivalkoskisse ja Dusznikisse. Eelmisel aastal paigaldati sarnased viidad ka sõprusvaldades. (Illuka valla veebileht: välissuhted)

Kevadel võib nautida Kurtna raamatukogus noorte poola kunstnike töid, suvel osalevad valla noored järjekordses kultuuri-ja keelelaagris Dusznikis, sügisel avatakse Illukal ja Jõhvi Kontserdimajas Taivalkoski Kunstnikeühenduse näitus Põhja-Soome ja Lapimaa maastikest. (Illuka valla veebileht: välissuhted)

Valda on külastanud Põhjamaade Ministrite Nõukogu esinduse juhataja pr Carita Pettersson kolleegidega, Poola Vabariigi suursaadik EV-s hr Tomasz Chłoń, Soome Instituudi juhataja pr Jaana Vasama, Eesti-Hollandi heategevusfondi juhataja, Aasta Kodanik hr Piet Boerefijn jt. Need külaskäigud on aidanud kanda Illuka valda „maailmakaardile” ja olnud tõukeks mitmetele toredatele ettevõtmistele. (Illuka valla veebileht: välissuhted)

Tuleb öelda, et Illuka vallal toimub väga tihe koostöö oma sõprusvaldadega. Näiteks 2012. aastast kokkuvõtteid tehes, võib näha, kui palju sündmusi toimus: Illuka suusatajad võitsid Taivalkoski suusaradadel, Soome sõprusvalla väike meeskond heitles Alutaguse maratonil; Illuka valla õpilased ja õpetajad käisid EV Aukonsulaadi kutsel Poznani ja Gniezno; Illuka jalgpallurid osalesid südilt Mini Euro rahvusvahelisel turniiril Poolas; Taivalkoski, Duszniki ja Illuka valla noored veetsid aega noortelaagris

Illukal; toimus koolmeistrite reis Taivalkoskile, avastades Lapimaa looduse ilu ja soome hinge külalislahkust; anti stardipaugud Eesti ja Poola koolide koostööprojektile „Hoogu juurde” ning uuele Comeniusele koostööks Hispaania, Itaalia, Saksamaa ja Türgi koolidega; toimus Poola ja Soome Vabariigi aastapäevade meeleolukas tähistamine; Suursaadik T.E. Hr. Grzegorz M. Poznanski külaskäik Illukale, Duszniaki sõprade poolne päästeauto kinkimine Illuka vallale; ilmusid uued pildid Kurtina raamatukogus Romuald Sobkowiakist, oli viidud läbi Irja Annuse ja Aleksandr Igonini aastalõpunäitus Taivalkoski Päätaalo- keskus. (Illuka valla Sõnumilaegas 2012)

Pole välistatud, et tulevikus saab Illuka vald veel uusi sõpruslinnu juurde. Illuka valla välissuhete spetsialisti sõnul kuulub edasiste plaanide hulka veel ühe sõprusvalla leidmine Norrast ning töö ses osas juba käib.

„See oleks nii väikese valla puhul ka maksimum” – lisas Illuka valla välissuhete spetsialist. Minu küsimusele, mis on peamine takistus sõprussuhete arendamisel, ütles Aimar Lauk, et inimeste vähesus ongi see peamine takistus.

Et võrrelda Kohtla-Järve linna ja Illuka valla sõpruskoostöötegevust, tõin välja teooriapõhised kriteeriumid, mis tulenevad 2.2 ja 2.3 peatükkidest.

1. Esimene kriteerium on Kohtla-Järve linna ja Illuka valla sõprussuhete eesmärgid ja tulemused. Otsustasin ühendada eesmärgid ja tulemused, kuna eesmärgid on alati tulemustega seotud. Koostööd tehakse mingil kindlal eesmärgil – näiteks erinevate valdkondade arendamiseks, teiste kogemustest õppimiseks jne. Kui omavalitsus saavutab oma eesmärgid, peavad näha olema ka tulemused. Seega võib kirja panna esimese kriteeriumi – vaadata, mis eesmärgil tehakse koostööd ja mis tulemused see kaasa toob.

Kohtla-Järve linna kontaktide loomise eesmärgiks on majandus-, sotsiaal-, haridus-, kultuuri-, ettevõtluse ja spordivaldkonna arendamine.

Illuka valla eesmärgiks on edendada elanike omavahelisi kontakte kultuuri, hariduse, noorsootöö, spordi ja ettevõtluse alal. Võib öelda, et suures osas need valdkonnad ja eesmärgid on sarnased. Ma ei saa seda tõestada, aga omavalitsuste eesmärgiks võib ka olla raha saamine erinevatest programmidest.

Tulemuseks ongi koostöötegevus ehk see, mida omavalitsus saavutas sõprusomavalitsuste olemasolu abil. Nii Kohtla-Järvel kui ka Illukas toimuvad noorte-

ja spordiüritused, viikse läbi näitusi, võistlusi ja konkursse, toimuvad reisirühmad sõprusomavalitsustesse, osaletakse erinevates projektides, toimub kogemuste vahetamine. Peamiselt on tegevused suunatud haridus-, spordi- ja kultuurivaldkonnadele.

2. Teine kriteerium on sõprusomavalitsustega kokkusaamised ehk kui tihti toimub koostöö ja ühistegevus. Kui näiteks ametlikult on sõprussuhted loodud, aga tegelikkuses koostööd ei toimu, siis minu arvates ei ole sellel mõtet. Arvan, et oma eesmärkide saavutamiseks peab omavalitsus suhteid omama, seega on huvitav võrrelda, kui tihti Kohtla-Järve linn ja Illuka vald suhtlevad oma sõprusomavalitsustega.

Kohtla-Järve linnal on pikaajalised sõprussuhted 11 omavalitsusega. Kõige vanemad suhted on Soome linna Outokumpuga, kellega koostöökokkulepe oli sõlmitud 1969. aastal. Kahjuks toimuvad kokkusaamised enamiku sõprusomavalitsustega üsna harva, nende hulgas ka esimese sõpruslinna Outokumpuga. Sagedamini tehakse koostööd Veliki Novgorodi, Slantsõ ja Staffanropi linnadega.

Illuka vallal on sõprussuhted loodud alates 2008. aastast ning Illukal on ainult kaks sõprusvalda. Vaatamata sellele, et sõprussuhteid ei ole nii palju, võib näha, et toimub väga tihe ühistegevus. Peaaegu iga kuu toimub mingi sündmus, mis on seotud väliskoostööga. Koostööd teostatakse mõlema vallaga.

3. Kolmas kriteerium on kodanike aktiivsus ja kaasamine. Sõpruskoostöös peaksid osalema noored, spordiklubide ja huviringide liikmed, erinevad ühendused. Tekstis räägitakse näiteks ka sellest, et väga tore on, kui sõpruskoostöösse on kaasatud koolid. Õpilaste ja üliõpilaste vahetus on sageli sõprussuhete kõige efektiivsem osa, näiteks tekitab see huvi keelte õppimise vastu. Niisuguste tegevuste kaudu on sageli võimalik kaasata suurt osa elanikkonnast, kuna siin löövad kaasa lapsevanemad, õpetajad ja kooli personal, üliõpilaste ühendused jne.

Siinkohal võib öelda, et nii Kohtla-Järvel kui ka Illukas toimub erinevate tegevuste abil kodanike kaasamine. Kõigepealt on need noored, kooliõpilased, sportlased, sotsiaal- ja noorsootöötajad, õpetajad.

4. Informatsiooni kättesaadavus sõprusomavalitsuste koostööst ja selle tulemuste kohta. Tekstist tuleneb, et selleks, et elanikud tunneksid, et nad on protsessi kaasatud, peaksid kodanikud sõpruskoostööst teadlikud olema. Näiteks võib omavalitsuse ukse juurde riputada plakateid, sõpruskoostööd võiks kajastada kohalikes uudiskirjades ja

veebilehel. Infot sõprusomavalitsuste koostöö tulemuste ja kasu kohta tuleks levitada elanike hulgas laiemalt, eriti informeerida meediat, et inimestel oleks sõpruskoostööst ülevaade. Kas informatsioon koostööst Kohtla-Järvel ja Illukal on levitav?

Omavalitsuste teostatud koostöö kohta võib leida informatsiooni ametlikelt veebilehekülgedelt.

Kohtla-Järve veebileheküljel võib taoliste tegevuste kohta lugeda välissuhtluse osas. Siin asub sündmuste loetelu, kus on põhjalikult kirjeldatud viimased uudised.

Illuka sõpruskoostööst võib ka lugeda veebileheküljel asuvatest uudistest. Minule meeldis, et veebileheküljel asub ka ajaleht „Sõnumilaegas” elektroonilises formaadis, kus on palju räägitud välissuhtlusega seotud sündmustest.

Võrdleva analüüsi tulemustele tuginedes võin leida vastuse oma hüpoteesidele. Esimene hüpotees kinnitab, et Kohtla-Järve omavalitsuses võrreldes Illuka vallavalitsusega ei teostata partnerlust kõikide sõpruslinnadega. Hüpotees ei leidnud kinnitust, kuna nii Kohtla-Järve linn kui ka Illuka vald teostavad koostööd oma sõprusomavalitsustega. Erinevus on selles, et Kohtla-Järve linn suhtleb mõnede oma sõpruslinnadega harvemini, mõnedega sagedamini.

Teises hüpoteesis räägitakse sellest, et väiksem sõprusomavalitsuste arv on parem, kuna sel juhul on loodud tugevad ja pidevad kontaktid, võrreldes suurema arvuga, kus on palju kontakte, aga reaalselt kasu nendest ei ole. See hüpotees leidis kinnitust.

Illuka valla sõprusvallad eksisteerivad lühemat aega, kuna olid loodud 2008. aastal, võrreldes Kohtla-Järve linnaga, kus esimene koostöölepe oli sõlmitud juba 1969. aastal. Vaatamata suhete vanusele, teostab hetkel Illuka vald koostööd oma sõprusomavalitsustega tihemini ning mõlema vallaga, kontaktid on üsna tugevad. Kohtla-Järvel aga ei toimu nii tihedat koostööd ning kuna mõnede sõpruslinnadega koostöö toimub harva, võib tõdeda, et kasu sellest ei ole nii palju kui Illukal.

Kokkuvõtteks võin öelda, et allpeatüki abil sain omavahel võrrelda kaht omavalitsust erineva sõprusomavalitsuse arvuga. Kõigepealt selgitasin välja üldinformatsiooni sõprussuhete kohta – mis omavalitsused on sõprusomavalitsused, kui palju neid on, mis eesmärgiga teostatakse koostööd. Teooria põhjal tõin välja neli kriteeriumi: eesmärgid ja tulemused, sõprusomavalitsustega kokkusaamiste sagedus, kodanike aktiivsus ja kaasamine, informatsiooni kättesaadavus sõprusomavalitsuste koostöö ja selle tulemuste

kohta. Kriteeriumide tulemustele tuginedes sain omavahel võrrelda omavalitsusi ning vastata sissejuhatuses püstitatud hüpoteesidele. Olulisemate järeldustena tõin välja, et nii Kohtla-Järve linn kui ka Illuka vald teostavad koostööd oma sõprusomavalitsustega, aga Kohtla-Järve linn suhtleb mõnede oma sõpruslinnadega harvemini, mõnedega sagedamini. Illuka vald teostab koostööd oma sõprusvaldadega tihemini ning mõlema vallaga, kontaktid on üsna tugevad, Kohtla-Järvel aga ei toimu nii tihead koostööd ning kuna mõnede sõpruslinnadega koostöö toimub harva, võib tõdeda, et kasu sellest ei ole nii palju.

KOKKUVÕTE

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele kohalikud omavalitsused võivad ühiste huvide väljendamiseks, esindamiseks ja kaitsmiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks teha koostööd. Paljud omavalitsused kasutavad aktiivselt seda õigust ning astuvad rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeks, teevad erinevate organisatsioonidega koostööd ning loovad koostöösidemeid teiste riikide omavalitsustega.

Eesti omavalitsusüksustel on olemas erinevad võimalused koostöö tegemiseks ning üks neist võimalustest on linnadevaheliste sõprussuhete loomine. Seega paljudel Eesti linnadel ja valdadel on loodud partnerlus- ja sõprussuhted teiste omavalitsusüksustega.

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja uurida, mida kujutavad endast sõprusomavalitsused ning mis eesmärgil neid kasutatakse. Sellest tulenevalt teoreetilise osa abil sain vaadata üle koostöö võimaluse teoreetilised aspektid, selgitasin välja, milline on sõprusomavalitsuste koostöö olemus ja sõprusomavalitsuste koostöö ajalugu nii Euroopa kui ka ühe Eesti maakonna tasandil.

Selleks, et rohkem teada saada tänapäeva Eesti omavalitsuste sõprusomavalitsustest, oli töö praktilise osa ülesandeks teha ülevaade kõikidest Eesti omavalitsusüksuste sõprusomavalitsustest. Eesti sõprussuhete ülevaateks koostas tabeli, kuhu kogusin kokku sõprusomavalitsustega seotud informatsiooni iga Eesti valla ja linna kohta: sõprussuhete arvu, riigid, kellega on loodud need sõprussuhted ja viited. Ülevaade aitas teada saada, et Eesti omavalitsustel on loodud 480 sõprusomavalitsust 37 riigiga. Jooniste abil näitasin, kuidas erineb sõpruslinnade- ja valdade arv erinevates Eesti maakondades ja linnades, vaatasin, millises korrelatsioonis on sõprusomavalitsuste arv ja rahvaarv. Ülevaate põhjal tegin järelduse, et suurem linn või vald ei tähenda tingimata suuremat sõprusomavalitsuste arvu. Ülevaate abil sain teada ka seda, et enamik sõprusomavalitsusi on loodud Soomes. Huvitav asjaolu oli see, et sõprusomavalitsused on loodud mitte ainult välisriikidega, vaid ka siseriiklikult.

Omavalitsused teostavad koostööd ja välissuhtlust eri viisidel ning seega huvitas mind, kuidas see toimub erinevates omavalitsusüksustes. Selleks kasutasin töös juhtumianalüüsi. Näidiseks valisin Ida-Viru maakonna ja siin asuvad Kohtla-Järve linna, sest Ida-Virumaal Kohtla-Järve linnal on kõige suurem sõprusomavalitsuste hulk ning Illuka valla, sest see on väike vald, kus on ainult kaks sõprusomavalitsust. Oma näidiste põhjal selgitasin välja, mis linnad ja vallad on sõpruslinnad ja vallad, kui suur

on nende hulk, kuidas teostatakse linnadevahelist tegevust ning millised on sõpruslinnade koostöö eesmärgid ja tulemused. Kohtla-Järve linna ja Illuka valla võrdlemiseks kasutasin teooria põhjal tuletatud kriteeriume. Võrdleva analüüsi tulemustele tuginedes leidsin vastused oma hüpoteesidele. Esimene hüpotees ei leidnud kinnitust, kuna mõlemad omavalitsused, nii Kohtla-Järve linn kui ka Illuka vald, teostavad koostööd oma sõpruslinnadega. Teine hüpotees omakorda leidis kinnitust ning järelduseks on see, et Illuka vald teostab koostööd oma sõprusvaldadega tihemini ning mõlema vallaga, kontaktid on üsna tugevad, Kohtla-Järvel on sõprussuhteid rohkem, aga seal ei toimu nii tihedat koostööd, mõnede sõpruslinnadega koostöö toimub küllaltki harva ning järelduseks on, et sellest ei ole nii palju kasu.

Käesoleva lõputööga olen saavutanud töös püstitatud eesmärgid. Teoreetilises osas selgitasin välja, mida kujutuvad endast sõpruskoostöö sidemed ja milleks neid kasutatakse, praktilises osas sain esitada üldise ülevaate Eesti sõprusomavalitsustest ning võrdlesin omavahel kaht omavalitsust. Töö käigus sain vastused oma küsimustele ning selle põhjal tegin olulised järeldused.

SUMMARY

Twin cities of Estonian municipalities

According to the Local Government Organisation Act local government units have the right to form associations and joint institutions to express, represent and protect common interests and to exercise joint tasks of municipalities. Local governments have the right also to co-operate with local governments in other countries and to conclude agreements within their competence. Most of the municipalities in Estonia use their opportunities. They have co-operation, relations and friendship with different organisations and local authorities abroad.

Nowadays it is important to have twinning co-operation. It can take place between rural municipalities, towns, counties. A good twinning partnership can bring many benefits to a community and the municipality. It gives an opportunity to share problems, exchange views and understand different viewpoints on any issues where there is a shared interest or concern. There are many examples of good practice in twinning - art and culture, young people, social problems, education, local public services and other.

With all these pluses a lot of Estonian cities and rural municipalities have friendship relations with other local authorities. But at the same time, different municipalities have different number of twinning partnerships. For example, Kohtla-Järve city has eleven twinning partners from eight countries, but Illuka rural municipality has only two twinning partners. A lot of cities and rural municipalities don't have any partners. With all these facts there are some questions: how much twin cities are important for municipalities? What are the benefits from this action? Do the municipalities realize co-operation with all their partners?

The aim of current thesis is to analyse town twinning definition and to find out with what purposes municipalities use this opportunity. This is theoretical part of the work. The practical part is to give review about all Estonian municipalities. According to this review author got the next results: Estonian municipalities have 480 twinning partners from 37 different countries. The illustrations help to demonstrate in what counties and cities there are the largest number of twinning partners. Review shows also that the population number and twinning partners number don't depend on each other, because it doesn't mean that in a big city there are more partners than, for example, in small rural municipality.

Local municipalities realize their co-operation differently. In this thesis author compares two municipalities: Kohtla-Järve city and Illuka rural municipality. For the comparing author used four criteria. The most important consequences are that Kohtla-Järve city and Illuka rural municipality both realize their town twinning co-operations, but the Kohtla-Järve city communicates with its partners more rare than Illuka municipality. Another consequence is that Illuka rural municipality co-operates with its partners more and with both cities, there are stable relations. Kohtla-Järve city doesn't co-operate with its partners so frequently. With some cities Kohtla-Järve co-operates rarely, so conclusion is that there are not so much advantages in the existence of all partners.

In conclusion, it is possible to say that the present paper helps to answer the questions which were asked in this work. In theoretical part of this paper were considered such theoretical aspects like different opportunities of co-operation, definition of twin cities, history of town twinning in Europe and Ida-Viru county, the main purposes of twinning co-operation. In practical part of this paper was given the review about all Estonian municipalities and comparison between two different municipalities. The results helped to make up the main conclusions. The aim of this paper has been executed.

KIRJANDUS

Andmed Euroopa Liidu riikide kohta

<http://www.euroinfo.ee/index.php?cmd=go2&id=9> (viimati vaadatud 09.04.2013)

Dokument 5th Mini-Session of the Chamber of Local Authorities (CLRAE)

Follow - up of the CLRAE Recommendation 81 (2000) on the Situation of Local Democracy in Estonia. (viimati vaadatud 28.01.2013)

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 154

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 159

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta 1 osa, artikkel 10, lõik 3

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13104622> (viimati vaadatud 21.04.2013)

European Twinning veebileht (viimati vaadatud 24.05.2013)

<http://www.twinning.org/>

Illuka valla arengukava 2013-2016

Illuka valla veebileht. Välissuhted

<http://www.illuka.ee/valissuhted> (viimati vaadatud 25.04.2013)

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 13

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 62

Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016

<http://www.kohtla-jarve.ee/uploads/documents/keskkonnakaitse/arengukava.pdf>

(viimati vaadatud 24.05.2013)

Kohtla-Järve linna tegevuskava aastateks 2012-2016

Kohtla-Järve linna veebileht

<http://www.kohtla-jarve.ee/> (viimati vaadatud 15.05.2013)

Laulik, Aimar 2012. Välissuhtluse aastaring sulgub. *Illuka valla Sõnumilaegas*

Detsember 2012: 2

Laur, Jarno 2008. *Kohalike omavalitsuste ühisasutused kui lahendus regionaaltasandi halduses: Järvamaa näide*. Lõputöö, Tartu Ülikooli Narva Kolledž.

Lepik Katri-Liis, Käärmann Kaimo 2001. III Eesti Soome sõpruslinnade ja –valdade kokkutulek Tartus. Kokkutuleku materjalid. *Sõprusomavalitsuste ühistegevus kui Euroopalik koostöövorm*. Tallinn 2001 (viimati vaadatud 07.03.2013)

Lääne-Viru maakonna välissuhted

<http://www.l-virumv.ee/AR%201999/suhted.htm> (viimati vaadatud 21.04.2013)

Rahvastik 01.01.2013. a seisuga

http://portaal.ell.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=16834/2013-01-04_rahvastik_netti.htm (viimati vaadatud 23.02.2013)

Siseministeeriumi veebileht

<https://www.siseministeerium.ee/25299/> (viimati vaadatud 15.05.2013)

Sõprusomavalitsuste arv Euroopa Kohalike- ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu liikmesriikidel (viimati vaadatud 24.05.2013)

<http://www.twinning.org/et/page/sõprusomavalitsuste-arv-riikide-kaupa.html>

Uustal, Bruno 1996. *Omavalitsused ja inimesed*. Jõhvi 1996: 71

Virumaa Teataja. Juhtkiri: elujõulised sõprussuhted 11.09.2012

<http://www.virumaateataja.ee/968290/juhtkiri-elujoulised-soprussuhted/> (viimati vaadatud 21.02.2013)

Усанкова, Светлана 2009. *Города-побратимы: для чего они нужны?* 26.04.2009

<http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-27140/> (viimati vaadatud 21.02.2013)

LISAD

Lisa 1. Ülevaade sõprusomavalitsustest Eesti omavalitsusüksustes

(Põhjalik tabel asub aadressil

<https://www.dropbox.com/s/u6r3zquy88yti0f/Ülevaade%20Eesti%20sõprusomavalitsustest%20tabel.xls>)

NUMBER	MAAKOND	VIIDE	ARV KOKKU
	HARJU MAAKOND		
1	Keila linn	http://www.keila.ee/sopruslinnad	7
2	Loksa linn		0
3	Maardu linn	http://maardu.kovtp.ee/et/sopruslinnad	20
4	Paldiski linn	Arengukava	2
5	Saue linn	http://www.hol.ee/index.php?id=liikmed&ov_id=9	5
6	Tallinna linn	http://www.tallinn.ee/est/Tallinna-suhted-teiste-linnadega	26
7	Aegviidu vald	http://www.aegviidu.ee/public/files/Aegviidu_uldplaneering_2006_a.pdf	1
8	Anija vald		0
9	Harku vald	http://www.harku.ee/	2
10	Jõelähtme vald	Arengukava https://www.riigiteataja.ee/akt/12991883	3
11	Keila vald		0
12	Kernu vald		0
13	Kiili vald	Arengukava https://www.riigiteataja.ee/akt/871588	2
14	Kose vald	http://kose.kovtp.ee/et/soprusvallad	1
15	Kõue vald		0
16	Kuusalu vald	http://www.kuusalu.ee/index/yldandmed/sorussuhted	1
17	Nissi vald		0
18	Padise vald	http://padise.kovtp.ee/et/koostoopar	1

		tnerid	
19	Raasiku vald		0
20	Rae vald		0
21	Saku vald	http://sakuvv.kovtp.ee/et/soprusomavalitsused	7
22	Saue vald	http://www.sauevald.ee/avaleht/yldinfo/soprusvald	1
23	Vasalemma vald		0
24	Viimsi vald	http://www.viimsivald.ee/11061/	7
	HIIU MAAKOND		
25	Kärdla linn	http://www.kardla.ee/index.php/rahvusvaheline-koostoeoe/sopruslinnad	5
26	Emmaste vald		0
27	Kõrgessaare vald		0
28	Käina vald		0
29	Pühalepa vald		0
	IDA-VIRU MAAKOND		
30	Kiviõli linn		0
31	Kohtla-Järve linn	http://www.kohtla-jarve.ee/index.php?area=1&p=static&page=soprussuhted	11
32	Narva linn	http://www.narva.ee/ee/linnakodanikule/tanane_narva/sopruslinnad/page:535/subpage:2	2
33	Narva-Jõesuu linn	http://narva-joesuu.kovtp.ee/et/koostoopartnerid	2
34	Püssi linn		0
35	Sillamäe linn	http://www.sillamae.ee/index.php?page=147&	6
36	Alajõe vald		0
37	Aseri vald		0
38	Avinurme vald	http://www.avinurme.ee/?s=16	1
39	Iisaku vald		0
40	Illuka vald	http://www.illuka.ee/valissuhted	2
41	Jõhvi vald	http://www.johvi.ee	6

		ee/?q=ru/node/318	
42	Kohtla vald		0
43	Kohtla-Nõmme vald		0
44	Lohusuu vald		0
45	Lüganuse vald		0
46	Maidla vald		0
47	Mäetaguse vald	http://www.maetaguse.ee/et/soprusvallad	2
48	Sonda vald		0
49	Toila vald		0
50	Tudulinna vald		0
51	Vaivara vald		0
	JÕGEVA MAAKOND		
52	Jõgeva linn	Arengukava	4
53	Mustvee linn		0
54	Põltsamaa linn	http://poltsamaa.kovtp.ee/et/koostoo-partnerid	3
55	Jõgeva vald	Arengukava	3
56	Pajusi vald		0
57	Pala vald		0
58	Palamuse vald		0
59	Puurmani vald		0
60	Põltsamaa vald	https://poltsamaa.kovtp.ee/et/valis-partnerid	1
61	Kasepää vald		0
62	Saare vald	Arengukava	5
63	Tabivere vald	Arengukava	1
64	Torma vald	Arengukava	2
	JÄRVA MAAKOND		
65	Paide linn	http://www.paide.ee/index.php?page=106	9
66	Albu vald		0
67	Ambla vald		0
68	Imavere vald	Arengukava	1
69	Järva-Jaani vald	Arengukava	1
70	Kareda vald	Arengukava	1
71	Koeru vald	Arengukava	1
72	Koigi vald		0
73	Paide vald	Arengukava	1
74	Roosna-Alliku vald	Arengukava	1
75	Türi vald	Arengukava	9
76	Väätsa vald		0
	LÄÄNE MAAKOND		
77	Haapsalu linn	http://www.haaps	

		alu.ee/index.php?lk=445	9
78	Hanila vald	Arengukava https://www.riigit.eataja.ee/akt/713964	1
79	Kullamaa vald		0
80	Lihula vald		0
81	Martna vald	Arengukava	1
82	Noarootsi vald	Arengukava	2
83	Nõva vald	http://www.novavald.ee/index.php/2	1
84	Oru vald		0
85	Ridala vald	Arengukava	3
86	Risti vald	Arengukava	1
87	Taebala vald	Arengukava	1
88	Vormsi vald		0
	LÄÄNE-VIRU MAAKOND		
89	Kunda linn	http://www.kunda.ee/index.php?page=150	4
90	Rakvere linn	http://rakvere.kovtp.ee/ru/rakvere-sopruslinnad	8
91	Haljala vald	http://vana.haljala.ee/index.php?id=236	3
92	Kadrina vald	http://www.kadrina.ee/atp/index.php?id=309	3
93	Laekvere vald		0
94	Rakke vald	Arengukava	4
95	Rakvere vald	http://www.rakverevald.ee/index.php?id=253	2
96	Rägavere vald		0
97	Sõmeru vald	http://www.someru.ee/?id=17&sub_id=29	4
98	Tamsalu vald	http://www.tamsalu.ee/est/?part=html&id=13	13
99	Tapa vald	http://www.tapa.ee/sopruslinnad	5
100	Vihula vald	Arengukava	2
101	Vinni vald		0
102	Viru-Nigula vald	http://www.virunigula.ee/index.php?id=234	2

103	Väike-Maarja vald	http://www.v-maarja.ee/?part=html&id=12	5
	PÕLVA MAAKOND		
104	Põlva linn	Arengukava	1
105	Ahja vald	http://www.polvamaa.ee/index.php?page=1026&	1
106	Kanepi vald		0
107	Kõlleste vald		0
108	Laheda vald		0
109	Mikitamäe vald		0
110	Mooste vald		0
111	Orava vald		0
112	Põlva vald		0
113	Räpina vald	Arengukava	5
114	Valgjärve vald	Arengukava	2
115	Vastse-Kuuste vald		0
116	Veriora vald		0
117	Värskä vald	Arengukava	1
	PÄRNU MAAKOND		
118	Pärnu linn	http://www.parnu.ee/index.php?id=1426	12
119	Sindi linn		0
120	Are vald	https://arevald.kohtu.ee/et/valispartnerid	1
121	Audru vald	Arengukava	5
122	Halinga vald	http://www.halinga.ee/index.php?menuID=299	5
123	Häädemeeste vald	http://www.haademeste.ee/index.php?menuID=53	4
124	Kihnu vald		0
125	Koonga vald		0
126	Lavassaare vald		0
127	Paikuse vald	http://www.paikuse.ee/?id=2	2
128	Saarde vald	https://saarde.kohtu.ee/et/koostoopartnerid	2
129	Sauga vald		0
130	Surju vald	http://www.surju.ee/index.php?option=content&task=view&id=8&Itemid=30	1
131	Tahkuranna vald		0

132	Tootsi vald		0
133	Tori vald		0
134	Tõstamaa vald	http://www.tostamaa.ee/client/default.asp?wa_id=581	1
135	Varbla vald	http://www.varbla.ee/client/default.asp?wa_id=44&wa_object_id=1&wa_id_key=	2
136	Vändra alev	http://www.vandra.ee/index.php?p=69	2
137	Vändra vald		0
	RAPLA MAAKOND		
138	Järvakandi vald		0
139	Juuru vald		0
140	Kaiu vald		0
141	Kehtna vald	https://kehtna.kovtp.ee/et/koostootp.rtnerid	3
142	Kohila vald	http://www.kohila.ee/et/ueldinfo/soprussuhted.html	4
143	Käru vald		0
144	Märjamaa vald	http://marjamaa.kovtp.ee/et/marjamaa-sobrad	4
145	Raikküla vald		0
146	Rapla vald	http://www.rapla.ee/index.php?page=107	4
147	Vigala vald		0
	SAARE MAAKOND		
148	Kuressaare linn	http://www.kuressaare.ee/uus/10528/	8
149	Kaarma vald	Arengukava	2
150	Kihelkonna vald	http://www.kihelkonna.ee/Soprussuhted	2
151	Kärla vald	http://www.karlavald.ee/index.php?sisu=info&teema=valissuhted	2
152	Laimjala vald		0
153	Leisi vald	http://www.leisivald.ee/wwwmain/index.php?id=24	1

154	Lümanda vald	Arengukava	1
155	Muhu vald	Arengukava	3
156	Mustjala vald	http://www.mustjala.ee/index.php?sisu=info&teema=valissuhted	1
157	Orissaare vald	http://www.orissaare.ee/index.php?page=84&	3
158	Pihtla vald	http://www.pihtla.ee/index.php?131	2
159	Pöide vald	http://www.poidevald.ee/info/symbolid.php	1
160	Ruhnu vald		0
161	Salme vald	http://www.salmevald.ee/index.php?sisu=info&teema=valissuhted	1
162	Torgu vald		0
163	Valjala vald	Kultuuri arengukava	1
	TARTU MAAKOND		
164	Elva linna	http://elva.kovtp.ee/et/sopruslinnad	3
165	Kallaste linn	http://www.kallaste.ee/index.php?option=com_content&view=category&id=57&Itemid=109	3
166	Tartu linn	http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=2&page_id=2227	16
167	Alatskivi vald	http://www.alatskivi.ee/?nodeid=118&lang=et	2
168	Haaslava vald		0
169	Kambja vald	http://www.kambja.ee/kodanikule/uldinfo/soprussuhted	1
170	Konguta vald	http://www.konguta.ee/teataja/infoleht167.pdf	1
171	Laeva vald	Arengukava	1
172	Luunja vald		0

173	Meeksi vald		0
174	Mäksa vald		0
175	Nõo vald	http://www.nvv.ee/index.php?page=omavall&id=11	2
176	Peipsiääre vald		0
177	Piirissaare vald		0
178	Puhja vald	http://www.puhja.ee/index.php?page=103&	1
179	Rannu vald	http://www.rannu.ee/index.php/3/50	1
180	Rõngu vald	http://www.rongu.ee/pages/files/infolehed/infoleht_154.pdf	1
181	Tartu vald	http://www.tartuv.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=139&Itemid=167	2
182	Tähtvere vald		0
183	Vara vald		0
184	Võnnu vald		0
185	Ülenurme vald	Arengukava	1
	VALGA MAAKOND		
186	Tõrva linn	http://torva.kovtp.ee/et/hemsedal	6
187	Valga linn	http://www.valgalv.ee/et/Linnakodanikule/Valissuhted-ja-koostoo/Valga-linna-sopruslinnad-	20
188	Otepää vald	http://www.otepaa.ee/omavalitsus/soprussuhted	13
189	Helme vald	Arengukava	2
190	Hummuli vald		0
191	Karula vald	https://karula.kovtp.ee/et/tutvustus-ja-asukoht	1
192	Palupera vald	http://www.palupera.ee/content/view/1/100/	1
193	Puka vald		0
194	Põdrala vald		0
195	Sangaste vald		0
196	Taheva vald	Arengukava	1

197	Tõlliste vald		0
198	Õru vald		0
	VILJANDI MAAKOND		
199	Mõisaküla linn		0
200	Viljandi linn	http://www.viljandi.ee/et/sopruslinnad	8
201	Võhma linn	http://eesti.elu.delfi.ee/eesti/viljandi-maa/vohma-linn/elu/vohma-linna-ametnikud-koos-kolleegidegalatist-tootasid-valja-oma-linnade-brandid.d?id=58290100	1
202	Abja vald	http://www.abja.ee/client/default.asp?wa_id=422&wa_object_id=1	1
203	Halliste vald		0
204	Kolga-Jaani vald		0
205	Karksi vald	http://www.karksi.ee/?pg=60	3
206	Kõo vald	http://www.vald.koo.ee/index.php?id=10581	3
207	Kõpu vald	Arengukava	1
208	Paistu vald	http://paistu.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=49&Itemid=70	3
209	Pärsti vald	Arengukava	2
210	Saarepeedi vald		0
211	Suure-Jaani vald	http://www.suurejaani.ee/et/valissuhted1	9
212	Tarvastu vald	Arengukava	2
213	Viiratsi vald	http://www.viiratsi.ee/et/koostootarnerid	2
	VÕRU MAAKOND		
214	Võru linn	http://www.voru.ee/index.php?Menu=139&Lang=est	11
215	Antsla vald	https://antsla.kovt.p.ee/et/koostootarnerid	1

		tnerid	
216	Haanja vald		0
217	Lasva vald	https://lasva.kovtp.ee/et/valispartnerid	1
218	Meremäe vald		0
219	Misso vald	Misso valla leht nr 7 August 2011	1
220	Mõniste vald	http://www.moniste.ee/index.php?moduleid=10&tplid=9	4
221	Rõuge vald	http://rouge.kovtp.ee/et/koostoopartnerid	15
222	Sõmerpalu vald		0
223	Urvaste vald		0
224	Varstu vald		0
225	Vastseliina vald	Arengukava	1
226	Võru vald	Arengukava	2
			Kokku: 480

Lisa 2. Intervjuu Kohtla-Järve välissuhete spetsialisti Jelena Keningiga

1. Kohtla-Järve linnal on 11 ametlikku sõpruslinna: Outokumpu, Norderstedt, Kedainiai rajoon, Saransk, Slantsõ rajoon, Kingisseppa rajoon, Veliki Novgorod, Korostõšov, Wyszkow, Soligorsk, Staffanstorpi. Kõige vanemad suhted on loodud 1969. a Outokumpuga. Kellega toimuvad kõige tihedamad kokkusaamised ja kohtumised? Kuidas see tavaliselt toimub?

Kui rääkida sõpruslinnadest, siis kõige tihedam koostöö toimub Veliki Novgorodi, Slantsõ rajooni ja Staffantropi linnaga, aga tuleb märkida, et tihedat koostööd teeb linnavalitsus teiste linnadega rahvusvaheliste projektide raames.

Viime läbi näiteks näitusi, erinevaid üritusi, seminare.

2. Kellega kohtute harvemini?

Harvemini suhtleme Outokumpu ja Norderstedtiga.

3. Mis valdkondades toimub põhiline tegevus?

Kõige tihedam koostöötegevus toimub sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas.

4. Kas kodanikke kaasatakse?

Muidugi, jah, nende hulgas on kõigepealt noored, õpilased, sotsiaaltöötajad, sportlased, õpetajad, sest just nemad kõige rohkem osalevad projektides, üritustel, seminaridel jne. Viimase näitena on loengud õpetajatele, mis toimusid koos Puškini muuseumiga Peterburist.

5. Kas on probleeme välissuhtluses?

Oluline probleem on seotud rahastamisega. On olemas suur soov teha koostööd, tihti kodanikud ise küsivad võimalust kuskil osaleda, aga kahjuks eelarve on piiratud ning see on suur takistus koostöö arendamiseks.

6. Viimane koostöökokkulepe oli sõlmitud Rootsiga 2009. aastal. Kas on tulevikus plaanid veel kellegagi luua sõprussuhteid?

Hetkel on laekunud üks ettepanek Moldovast, aga see on käsitlemise etapis. Suhteid võiks luua kultuuri ja hariduse valdkonnas.

Lisa 3. Intervjuu Illuka valla välissuhete spetsialisti Aimar Laulikuga

1. Millele on suunatud Teie koostöö põhitegevus Taivalkoski ja Duszni ki valdade ga? Välissuhete peasuund on noored ja nende maailmanägemuse avardamine.

Nagu mu üks hollandlasest sõber ja koolijuht on tabavalt öelnud: "Noor inimene õpib võõrsil nädalaga rohkem kui oma kodus (koolis) terve kuuga."

2. Kui tihti toimub koostöö sõprusvaldadega?

Sõprussuhted ja väliskoostöö on väga aktiivne, eriti praegu kevad-suvisel perioodil, aga ka aastaringselt.

Homme saabub külla 6-liikmeline Taivalkoski kunstnike rühmitus. Osa neist on vanad sõbrad ja Illukal ning Jõhvi kontserdimajas juba varem oma näitustega esinenud. Reedel avame Kurtna raamatukogu näitusesaalis Harri Naumase Taivalkoski vanade vaadete maalinäituse. Esmaspäeval ja teisipäeval võõrustame külalisi Norrast ja Eesti Mõisakoolide Ühendusest, kuhu ka meie kool kuulub (üldse on selles ca 60 kooli) Illuka koolis toimub Norra-Eesti partnerlusseminar. 21.-24. mail võõrustame pea 40liikmelist Taivalkoski seeniorite rühma, kes tuleb siinse sõprusvallaga tutvuma. Ja suvel, 12.-14. juulil toimub suur Poola-Eesti (Ida-Virumaa) sõprusvaldade üritus „Poola Päevad”.

3. Kas Illuka vallas on mingid takistused välissuhete arendamiseks?

Inimeste vähesus on peamine takistus, mille kohta küsisite. Illukal on umbes 1000 elanikku.

4. Oleks ka huvitav teada saada teie tuleviku plaanide kohta – kas on mõttes veel kellegagi luua sõprussuhteid?

Edasiste plaanide hulka kuulub veel ühe sõprusvalla leidmine - Norrast. Töö ses osas käib.

5. Mis valdkondades sooviksite teha koostööd Norraga?

Haridus ja noored (õpilaste vahetamine, et keeli õppida), sport (eriti meeskondlikud spordialad), kultuur (näitused, kontserdid), avalik teenistus (näiteks päästeteenistuste omavaheline koostöö), keskkond.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina

Olga Smirnova

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 29.12.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Eesti omavalitsuste sõprusomavalitsused,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Aet Kiisla,

(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, **26.05.2013**